

A Global Charter for Public Health — Kansanterveyden maailmanlaajuinen peruskirja

MIKA GISSLER

YK on hiljattain julkaissut kestävän kehityksen päämäärät (Sustainable Development Goals SDG), jonka 17 päämäärää ja 170 tavoitetta tähtäävät mm. köyhyyden ja nälän poistamiseen, kaikenikäisten hyvään terveyteen ja hyvinvointiin, laadukkaan opetuksen tarjoamiseen kaikille, puhtaaseen energiaan siirtymiseen ja maiden välisten epätasa-arvon vähentämiseen vuoteen 2030 mennessä.

Maailman kansanterveysyhdistysten liitto WFPHA – jonka pitkäaikainen jäsen Sosiaalilääketieteen yhdistys on – ja Maailman terveysjärjestö WHO ovat laatineet uuden kansanterveyden peruskirjan. *A Global Charter for Public Health* asemoi niin kansainväliset kuin kansalliset kansanterveyden toimijat näiden kestävän kehityksen päämäärien saavuttamiseksi (1).

Peruskirjan tavoitteena on koota yhteen parhaimmat kansanterveysmallit ja tarjota kattava, selkeä ja joustava kehys, jota voidaan soveltaa terveyden edistämässä niin maailmanlaajuisesti kuin kansallisesti.

Peruskirjasta voi tulla väline, jolla kansanterveyden eri toimijat kommunikoivat keskenään: maiden välisiä resursseja ja kapasiteettia voidaan vertailla keskenään ja järjestelmällisellä toiminnalla voidaan parantaa terveysjärjestelmien suorituskykyä. WFPHA:n etiopialaisen puheenjohtajan Mengistu Asnaken sanoin peruskirjalla parannetaan kansalaisten terveyttä aiempaa suuremmalla vaihteella (2).

Poliittiset johtajat kokevat terveyden olevan yhä olennaisempi tekijä pyrittäessä kasvuun, kehitykseen ja vakauteen. Kansanterveys ei ole pelkästään epidemioita, tilastoja, puhdasta vettä ja viemärointiä, vaan se kattaa kaikkien alojen politiikat. Kansanterveysyhdistykset ympäröi maail-

maa haastavat peruskirjalla maiden johtajat ottamaan huomioon päätösten terveysvaikutukset niin yhteiskuntaan ja ympäristöön kuin käyttäytymiseen ja terveyteen vaikuttaviin tekijöihin (2).

Peruskirjaa laadittaessa WFPHA keskusteli yli sadan kansanterveyslaitosten ja -yhdistysten edustajan kanssa sekä teki järjestelmällisiä kirjallisuuskatsauksia kansanterveyden parantamiskeinoista. Näissä keskusteluissa nostettiin esille, että kansanterveyden ammattilaisten on omaksettava uusia rooleja vastattaessa erilaisten taloudellisten ongelmien, elinolojen ja väestörakenteen muutosten sekä epäterveellisten elämäntapojen kansanterveydelle aiheuttamiin haasteisiin (3, 4).

Kuulemisessa asiantuntijat nostivat esille useita avainkohtia. Poliittisen sitoutumisen tarvetta korostettiin, sillä usein poliitikot antavat vain tyhjiä kansanterveyslupauksia. Tarvitaan myös uusia kansanterveyden johtajia, ja heiltä uusia, aiempaa luovempia ratkaisuja terveyden parantamiseksi. Kaupalliset, sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät terveyden ja sosiaalisen eriarvoisuuden haasteet on otettava vakavasti, ja niihin on vastattava kestävällä ja vastuullisella tavalla. Kattavampia ja luotettavampia tietoja kansalaisten terveydestä tarvitaan, eikä niiden pitäisi rajoittautua vain perinteiseen kansanterveyteen.

Kansanterveyden maailmanlaajuinen peruskirja koostuu kahdesta osasta. Palveluja koskevaan osaan kuuluu terveydenhuollon ydintointojen määrittäminen sekä terveyden suojeleminen, sairauksien ehkäiseminen ja terveyden edistäminen. Kehityksen mahdollistavia toimintoja ovat hallinta, vaikuttaminen, kapasiteetti ja tiedot. Peruskirjassa nämä kuvataan yksityiskohtaisemmin (5).

Peruskirjan kuusi suositusta ovat:

1. Konsensus: Globaali kansanterveys on määriteltävä ja sekä WFPHA:n että sen jäsenten on otettava tämä yhteinen määritelmä käyttöön kansanterveyden koulutuksessa ja opeutuksessa. Eri toimijoiden ja jäsenmaiden on sitouduttava WHO:n kansanterveyden toimintasuunnitelmaan, joka pohjautuu tähän peruskirjaan.
2. Koordinointi: WFPHA yhdessä kumppaneiden kanssa tunnustaa WHO:n johtavan roolin kansanterveyden maailmanlaajuisessa monialaisessa vuoropuhelussa, koordinaatiossa ja päätöksenteossa ja tukee sitä.
3. Johtajuus: Kansanterveyden johtajuutta on vahvistettava integroimalla peruskirja osaksi monialaista politiikkaa, terveydenhuoltojärjestelmiä koskevaa päätöksentekoa ja hallintomekanismia nykyisten järjestelmien pohjalta ja niitä vahvistaen.
4. Henkilöstö: Peruskirjan kattavien toimintojen, palveluiden ja terveyttä edistävän kansanterveyspolitiikan hengessä on vahvistettava kansanterveyden työvoimaa varmistamalla maailmanlaajuinen terveyden turvallisuus ja terveydenhuoltojärjestelmien kestävyys.
5. Työkalut ja soveltaminen: On kehitettävä taustatutkimuksia, työkaluja ja standardeja havainnollistamaan peruskirjan soveltamista

maailmanlaajuisesti, kansallisesti ja paikallisesti sekä käytettävä näitä kansanterveyden koulutuksessa. Peruskirjan toimeenpano edellyttää taitavaa viestintää ja käytännön soveltamista.

6. Resurssit: Maailmanlaajuisen kansanterveyden tehostamiseen tarvitaan poliittista sitoutumista, jossa roolit ja resurssit koordinoidaan eri osapuolien ja lahjoittajien kanssa.

Peruskirjan toimeenpanemiseksi tarvitaan kahden tason toimintaa. Ensin on päästävä yhteisymmärrykseen, miten globaali kansanterveys ja sen puitteet hahmotetaan. Kestävä ja turvallinen terveydenhuollon infrastruktuuri ja palvelut ovat olennaiset ensimmäiset askeleet terveyden edistämiseksi. Globalisaation kielteisiä taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia on minimoitava korostamalla terveyden edistämistä ja yhteisön vakautta. Lisäksi uusia malleja ja taitoja tarvitaan vastaamaan uusiin ja uudelleen ilmaantuviin kansanterveyden haasteisiin ja sopeuttamaan toimintaa erilaisiin poliittisiin valmiuksiin ja uusiin poliittisiin toimijoihin.

Globaali kansanterveys edellyttää poliittista sitoutumista. Maailmanlaajuisia kansanterveysarvoja on julistettava eri foorumeilla, ja ne on sisällytettävä poliittiseen päätöksentekoon ja päätösten vaikutusten arvioimiseen.

VIITTEITÄ:

1. Moore M, McKee M, Borisch B, Ricciardi W: The Global Charter for the Public Health. *European J Public Health* 2016; 26: 207.
2. Lomazzi M: A Global Charter for the Public's Health—the public health system: role, functions, competencies and education requirements. *Eur J Public Health* 2016; 26: 210-22.
3. Jenkins C, Lomazzi M, Yeatman H, Borisch B: Global Public Health: A Review and Discussion of the Concepts, Principles and Roles of Global Public Health in Today's Society. *Glob Policy* 2015: DOI: 10.1111/1758-5899.12302.
4. Lomazzi M, Jenkins C, Borisch B: Global public health today: connecting the dots. *Glob Health Action* 2016, 9: 28772. DOI: 10.3402/gha.v9.28772.
5. World Federation for Public Health Associations: Global Charter for Public Health. <http://www.wfpha.org/wfpha-projects/14-projects/171-a-global-charter-for-the-public-s-health-3> (luettu 4.4.2016).

MIKA GISSLER
Tutkimusprofessori
THL, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Turun yliopisto
Karolinen instituutti